N°. 225. 1838

BREDASCHE COURANT.

Staat-, Letterkundig en Wetenschappelijk

NIEUWS-BLAD.

Vrijdag 21 September.

Frankrijk.

PARIJS, den 18den September.

De gevaarlijke toestand waarin men zeide dat de maarschalk *Moncey* verkeerde heeft zich niet bevestigd.

— Het schijnt dat er, bij het ministerie van marine depeschen uit Mexico ontvangen zijn, omtrent welker inhoud nog het stilzwijgen bewaard wordt. Volgens loopende geruchten intusschen, zoude de oplossing van geene schikking zijn tusschen de beide gouvernementen. De verwijdering van de schoepenmagt onder den admiraal-bij-nacht *Baudin*, die zich te Cadix verzameld, zou dagtdoor wellig noodeloos kunnen worden.

— De ondernemers der groote spoorwegliinen van Parijs naar Havre en Orleans hebben dezer dagen eene bijeenkomst gehouden om middelen te beramen ten einde het vertrouwen onder de aandeelhouders te herstellen en de verdere daling der aandeelen te voorkomen. De oorzaak van den achteruitgang der aandeelen heeft men gemeend te moeten zoeken in de onzekerheid van het tijdstip waarop gezegde wegen voltooid zullen zijn, tot welk tijdstip de aandeelhouders geen intrest trokken. Er zou derhalve, zoo men zegt, door de ondernemers besloten zijn geworden, om aan de houdere van aandeelen, onder den titel van waarborg, een intrest van 4 pCt. op de gestorte gelden te verleenen; en voorts, dat men aan de kamers, bij de aanstaande zitting, een verzoek zou indienen, dat de staat zich met dien waarborg belastte, zonder welken het onmogelijk zou zijn om de ondernomen werken uit te voeren.

— Men heeft thans nadere berigten uit Madrid tot den 10den dezer ontvangen. In dezelve vindt men de eerste verklaring van het gouvernement over de jongste ministeriele verandering. In de officiele Madridsche courant is namelijk het volgend artikel geplaatst geworden:

» Wij hebben vermeend het stilzwijgen over de thans plaats gehad hebbende [illegible] te moeten bewaren, [illegible] om het [illegible] over zulk eene gewigtige verandering langer vol te houden. Wij zullen vooraf zeggen, dat de groote zaak der vrijheid en van openbare orde, door deze verandering van met de leiding van het bestuur belaste personen, niets geleden heeft. Toevallige gebeurtenissen en de nadeelige uitslag onzer jongste militaire expeditien, hebben den val van het afgetreden ministerie veroorzaakt. Het is door een kabinet vervangen, dat eveneens aan de beginselen van orde en vrijheid gehecht is. Zijn bestaan zal afhangen van den steun dien het bij de cortes vindt en vooral van den uitslag der krijgsgebeurtenissen. Het nieuwe kabinet moet zich beijveren om de cortes binnen den kortst mogelijken tijd bijeen te roepen. Wij zijn er verre af om hetzelve voor een voorbijgaand ministerie te houden, maar het zal zich door voorzigtigheid en door de gebeurtenissen moeten bevestigen."

— De aanbieding van het adres van den stedelijke raad aan de koningin-regentes, waarvan gisteren gesproken werd, ging, volgens den *Eco del Comercio*, van de volgende aanspraak vergezeld:

» Mevrouw, De stedelijke raad van Madrid, niet langer onverschillig kunnende blijven voor de rampen die de natie treffen na al de gedane heldhaftige opofferingen en die zij nog doet om den troon uwer doorluchtige dochter te schragen, en van de diepste smart doordrongen, biedt u dit adres aan, overtuigd dat uw moederlijk hart dezelfs goedtrouwige gevoelens zal doen aannemen, die geen ander doel hebben, dan om zoo spoedig de mogelijkheid het vergunt, den vrede te geven aan dit ongelukkig volk, 't welk een beter lot waardig is, en zulks, door in haar geheel en ongeschonden de constitutie van 1837 te bewaren; welke eene bannier van eensgezindheid en eendragt heeft moeten zijn, en door alzoo met luister en kracht den doorluchtigen troon van *Isabella* te omgeven; want de troon van *Isabella* vindt haren steun in de constitutie en in de liefde van alle goede liberalen."

Het antwoord der koningin bij de aanbieding van het adres, dat, gelijk reeds gezegd is, de strekking heeft, om tot de minder gematigde gevoelens van de vorige jaren terug te keeren, heeft onmiddellijk in de verzekering bestaan, dat zij het adres met belangstelling ontving; dat het haar verlangen was om het geluk der Spanjaarden te bevorderen en hare ministers haar daarin zouden bijstaan.

— Zoo men te Madrid zeide, zou ook de provinciale deputatie een dergelijk adres aan de koningin willen aanbieden.

— Van de spaansche grenzen wordt uit Estella van den 11den dezer geschreven:

» De graaf van Luchana heeft, nu vier dagen geleden, Logrono verlaten. Hij beeft al zijne bataillons in oogenschouw en trekt met dezelven heen en weder van Larraga naar Artagona, van daar naar Mendigorria, voorwaarts, achterwaarts, zonder dat men zijne eigene bedoelingen kan raden. Men veronderstelt dat zijn oogmerk is, den *Maroto* op den linker-oever der Arga te lokken, ten einde de overplaats gemakkelijker voor de troepen der koningin is.

» Gisteren is de kolonne van de grenslinie aan den Ebro, de zijnen overgegaan en heeft zich van den [illegible] meester gemaakt.

» Van het oogenblik dat de generaal *Mendez Vigo* het bevel over het leger op zich heeft genomen, bedraagt het getal der dronkaards, zoo men zegt, aan soldaten en ruiters, 12000 man.

» In den afgeloopen nacht hebben de karlistische troepen deze stad verlaten; het geheele leger is in beweging. De generaal *Maroto* begeeft zich naar het hoofdkwartier van den *Carlos*, en het overige van den staf trekt op Durango. Deze laatste beweging zou een ontwerp tegen Bilbao aanduiden."

De oorlogsminister onder het vorig ministerie, de generaal *Latre* die met eene zending naar het leger van het centrum belast werd, om naar de oorzaken van het echec voor Morella onderzoek te doen, is den 10den dezer te Teruel aangekomen en heeft in die stad de troepen, 10 bataillons en 4 eskadrons, in oogenschouw genomen.

— Bijkens de berigten uit Milaan tot den 12den hebben wapenschouwingen en militaire evolutien de krooningsplegtigheden opgevolgd. De troepen in het nabij Milaan gelegen kamp zijn den 9den de stad binnen getrokken en op de wapenplaats, door den keiser, die te paard was gezeten, gevolgd van de aartshertogen en de keiserin met de prinsessen in open rijtuigen, in oogenschouw genomen. Deze troepen bestonden uit 2 bataillons jagers, 25 bataillons infanterie, 3 bataillons grenadiers, 14 eskadrons huzaren en acht batterijen artillerie; onder het bevel van den veldmaarschalk graaf *Radetsky*, en in twee divisien verdeeld. Na de revue werd eene militaire mis voor het front gehouden en daarna den Vredeboog, onder *Napoleon* begonnen en volleoid onder het tegenwoordig gouvernement, dien het ook dezen naam gegeven heeft, ingewijd. De troepen defileerden [illegible] voor den keizer en keerden naar het kamp terug.

Den 10den zouden de in het kamp gelegerde troepen groote manoeuvres in den omtrek uitvoeren.

Door de stad is aan den keizer en de keizerin een prachtig bal in den schouwburg *della Scala* gegeven geworden.

De courant van Milaan deelt een staat mede van de fondsen die door de onderscheiden steden, gemeenten en corporatien van Lombardije voor de viering van de krooning des keizers gestemd zijn. De geheele som bedraagt meer dan acht en een half millioen franken; doch het grootste deel dezer gelden is besteed geworden tot weldadige einden, voor inrigtingen van openbaar onderwijs of voor werken van algemeen nut. Bij die gelegenheid wordt tevens gemeld, dat de stad Milaan voornemens is, om een ruim en prachtig plein rondom de hoofdkerk te maken, een ontwerp welks uitvoering ontzaggelijke sommen zal kosten, uit hoofde van de groote hoeveelheid huizen die tot dat einde in deze rijke en prachtige wijk der stad zou moeten afgebroken worden.

— De groothertog van Toskane heeft, bij eene ordonnantie van den 2den, eene hervorming in de regtsmagt in zijne staten ingevoerd. Bij de nieuwe bepalingen wordt de openbaarheid der debatten vastgesteld, worden de jurisdictien gewijzigd, en het getal der bijzondere regters en de uitgestrektheid hunner jurisdictie beperkt. Een hoog geregtshof zal te Florence gevestigd zijn, verdeeld in vier kamers, twee voor civiele en twee voor criminele zaken.

— In berigten uit Smyrna tot den 29sten Augustus wordt gemeld, dat de fransche en de turksche vloten [illegible] nog op de reede lagen; alsmede eene stoomboot van [illegible].

— De beurs was heden wederom flaauw, gedrukt [illegible] toenemenden achteruitgang der spoorwegaandeelen. De noteering was heden (18 Sept.): 5 pCt. 109,40; 3 pCt. 80,80; Nap. renten 100,20; Sp. Ardoin 20; Rom. L. 101¼.

Nederlanden.

BREDA, den 20sten September.

Tot lid van de eerste kamer der Staten-Generaal is, bij besluit van den 16den dezer, door Z. M. benoemd geworden mr. *J. J.* baron *van Hugenpoth van Aerdt*, kamerpresident van het Hooggeregtshof te 's Gravenhage.

— Door Z. M. zijn benoemd tot ontvanger der registratie in het kanton Arnhem *J. D. Troulja*, thans ontvanger te Groesbeek, en in

plaats van laatstgemelden *F. A. van Olffen*, thans ontvanger van dit middel te Terborg.

— Nog zijn door Z. M. benoemd en aangesteld, de heeren *H. C. C. F. de Ruijter* en *J. A. F. Jansen*, tot chirurgijns der 3de klasse in het vaste korps der officieren van gezondheid der marine. — Tot is door Hoogstdenzelven een eervol ontslag verleend aan den heer *P. Portielje*, als commies ter staats-secretarie.

— Aan de belanghebbenden zijn dezer dagen door Z. M. de volgende twee octrooijen verleend:

Een octrooi voor 15 jaren aan *S. Stratingh*, woonachtig te Groningen, op de uitvinding van eene electrochemische vervaardiging van zuiver loodwit.

Een octrooi aan mevrouw *E. Eygby* en den heer *B. Cognat*, te Parijs, op de uitvinding van de vervaardiging en toebereiding van snuif-, rook- en pruimtabak, gelijk ook van de daartoe gebezigd wordende werktuigen.

— Men verneemt dat Z. M., door de drie eerste der gisteren door ons medegedeelde benoemingen tot kommandeur en ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, van drie hooge ambtenaren op het eiland Mozambique, den bewijs heeft willen geven van Hoogstdezelfs tevredenheid voor het redden en verzorgen der schipbrenkelingen van het op die kust gestrand nederlandsch schip *de Nijverheid*.

— Naar men verneemt, zal van regeringswege in de aanstaande zitting der staten-generaal een ontwerp worden aangeboden nopens de onteigening ten behoeve van den Rijnspoorweg, ten einde te vertragingen voor te komen, welke te dien aanzien bij den spoorweg tusschen Haarlem en Amsterdam hebben plaats gehad. Men meent dat deze wet slechts eene speciale strekking zal hebben en de voor het gouvernement uit het keizerlijk dekreet van 1810 voortvloeijende regten zal in het midden laten.

De Avondbode zegt hieromtrent: » Er is geen twijfel aan of zoodanige wet zal, onder dankbare erkenning voor des Konings edelmoedige opofferingen ten deze, met groote meerderheid van stemmen aangenomen worden.

» Het bijzondere fonds (voor den bedoelden spoorweg)," dus leest men verder in genoemd blad, » waarvan onlangs gewag is gemaakt, zal daarin bestaan, dat de voor de aandeelen ingekomen gelden onder eene afzonderlijke administratie gesteld, en tot het oogenblik, waarop zij, ter dekking der kosten benoodigd zijn, rentegevend belegd zullen worden. Deze renten zullen aan de onderneming te goede komen. Zoo toont zich steeds meer en meer des Konings belangstelling in dit schoone nationale werk, dat, met, gelijk sommige ondernemingen van dien aard in andere landen, door winstbejagende bankiers of spekulanten ontworpen is, doch waaraan de edele ontwerper en beschermer al de voordeelige kansen aan de deelhebberen in het rijk afstaat, en alleen de, wel is waar niet waarschijnlijke, maar toch mogelijke, nadeelige uitkomsten voor zijne rekening neemt.

» Het bestuur betoont overigens een bijzonderen ijver in alles wat tot dezen spoorweg betrekking heeft. Zoo zullen, naar men verzekert, de ondernemers der aardenbaan nog bijzonder worden aangemaand den arbeid zoo veel mogelijk te bespoedigen, en zal hun een premie worden toegekend, indien zij vóór den vastgestelden termijn daarmede gereed mogten komen. Zoo zullen ook de noodige maatregelen getroffen worden om, naar mate de aardenbaan gelegd is, de daarop volgende werkzaamheden onmiddellijk te kunnen doen aanvangen, enz. En inderdaad, hoe meer de verzending onzer koloniale producten naar Duitschland toeneemt, en hoe meer België zich door allerlei kunstgrepen in het bezit van den zoo gewigtigen Rijnhandel tracht te stellen, zoo veel te meer moet elk vaderlander wenschen dit heilvoorspellend werk spoedig volvoerd te zien. Gelukkig dat eensdeels de aard van het terrein en ten andere de allerhoogste belangstelling, de vervulling van dien wensch met vertrouwen mogen doen verwachten."

— Men verneemt wijders dat eenige houders van Rijnspoorwegaandeelen tot den eersten inteekeningsprijs van 112⅜ pCt. bij Z. M. aanzoek zullen doen, om art 7. van het koninklijk besluit van 30 April ll. in dier voege te veranderen dat de aflossing niet a 104, maar a 112½, zou plaats hebben. De verzoekers, zegt men, betoogen, dat uit dit verschil van den aflossingsprijs slechts een gering nadeel zou ontstaan voor het rijk, hetwelk daardoor alleen een weinig later in het bezit van den spoorweg zou komen.

— De door Z. M. benoemde commissie, tot het te Parijs doen vervaardigen en het justeren, ten behoeve van ons gouvernement, zoo mogelijk van drie standaards van het nederlandsche pond en van de nederlandsche el, naar de oorspronkelijke standaards, berustende in de staats-archieven van Frankrijk, heeft op het laatst der vorige week dit land verlaten en zich naar Parijs begeven.

— Bij vergelijking van de voorloopige opgave wegens de samenstelling der wetgevende magt, in dit nommer van den 26sten dezer voorkomende, met de later gevolgde officiele vermelding in de *Staats Courant*, blijkt dat in eerstgenoemde de twee volgende misstellingen zijn ingeslopen; namelijk: 1°. dat voor het provinciaal hof van Zeeland twee substituten-griffier vermeld staan, te weten de heeren *Stroobant Janse* en *W. L. Smoorik Hurgronje*; terwijl de *Staats-Courant* als zoodanig alleen laatstgenoemden heer opgeeft; en 2°. dat als raadsheer in het hof van Utrecht genoemd is de heer *J. J. van der Hagen van den Heuvel*, terwijl, volgens de officiele opgave, de heer *J. G. A. Royaards* in dezen plaats, en de eerstgenoemde als lid van de arrondissementsregtbank te Utrecht, moet gelezen worden.

— Gisteren morgen zijn de twee bataillons grenadiers uit het kamp bij Rijen in de vorstelijke residentie teruggekeerd. Daarop heeft zich het aldaar in garnizoen liggende 2de bataillon der [illegible] afgemarcheerd naar Haarlem begeven, en is het korps muzikanten dier afdeeling met den staf naar Gorinchem vertrokken, alwaar het 1ste bij dier afdeeling in bezetting zal komen.

— Uit Limburgen wordt van den 18den dezer gemeld:

» Heden heeft alhier de aanbesteding plaats gehad van het lokaal voor *Limburgsch stedelijk nut en genoegen*, bestaande in schouwburg, [illegible] toekschool, enz., hetwelk is aangenomen door den [illegible] *C. Verburgh* te Nijmegen, voor de som van *f* 38,600."

— Men vernoemt dat het geschil tusschen de heeren *Duvernoy* en *Vaucanson* (zie ons nommer 222 en van heden) in der minne is geëindigd geworden, en dat de eerstgenoemde zich heeft tevreden gesteld met eene som van *f* 600, als schadeloosstelling; terwijl de laatstgenoemde daarmeegen naar Toulouse is vertrokken, alwaar hij een engagement moet hebben als 1ste tenor, tegen een jaarlijksch traktement van 16,000 francs.

— Ofschoon eenigzins laat ter onzer kennis gekomen, meenen wij echter gewag te moeten maken van eene daad van menschenliefdendheid en zelfopofferings, die te eerder vermelding verdient daar dezelve, gelijk verzekerd wordt, bedreven is, zonder dat de dader zich in het minst op zijne schoone handelwijze heeft willen laten voorstaan. Zie hier het geval. De nieuwe Rijn- en [illegible] *Admiraal van Kinsbergen*, op [illegible] van Rotterdam naar Amsterdam M. donderdag aan den mond van den IJssel, uit hoofde van laag water, vastgeraakt zijnde, had hierdoor een langduriq oponthoud geleden en kwam eerst des nachts ten drie ure aan den steiger bij de Nieuwe Stads-herberg aan het IJ aan. Een der passagiers, eene dame, met een kindje van twee jaren op den arm, van de boot op den steiger gegaan zijnde om een wakend oog op haare koffers te houden, was tot aan den uitersten rand des steigers gekomen, met den rug naar het water staande, zonder dit door de duisternis te kunnen bespeuren. Een jong mensch, digt bij haar staande en het gevaar bemerkende waarin zij zweefde, waarschuwt haar, doch op hetzelfde oogenblik doet zij nog eene schrede achterwaarts en ploft met het kind in hare armen van den zeker zestien voet boven het water verheven steiger naar beneden. De ontsteltenis was algemeen, en daar er noch genoegzaam licht, noch klein vaartuig bij de hand was, wanhoopte men geheel aan de redding der ongelukkigen. Zeker zoude dan ook moeder en kind verloren zijn geweest, indien niet zekere *Jakob Schoonman*, van Zutphen geboortig, die een postje aan de stoomboot bekleedt, flink toegeschoten en zonder zich te bedenken op den hem aangewezen plek in het water sprong en het geluk had van zijne menschlievende daad bekroond te zien, door moeder en kind te redden. De bedaardheid waarmede hij zijn edel waagstuk volbragt heeft, wordt vooral zeer geroemd.

— Uit het verslag van den staat der Evang. Luth. kerkgenootschap, loopende over 1837—1838, uitgebragt in de jongstgehoudene synode, blijkt, dat met de van jaar tot jaar toenemende bevolking in ons vaderland, ook het getal van Lutherschen vrees is van te verminderen, hetgeen op eene voldoende wijze kan blijken uit het aantal, gedurende het jaar 1837, gedoopten en op belijdenis of attestatiën aangenomen leden. Door den H. doop werden namelijk in die gemeenschap ingelijfd 1533 kinderen, en derhalve weder eenige meer, dan in het laatstvorig jaar. Na afgelegde belijdenis werden aan de gemeente toegevoegd 706 leden, zijnde slechts één meer dan in 1836, doch 68 meer, dan in 1835. Op buitenlandsche attestatiën werden overgeschreven 126 leden, zijnde 13 meer, dan in 1836.

— In de thans ontvangen Javasche Couranten van 2 tot 16 Mei ll., vindt men, behalve eenige benoemingen bij het civiel departement, geene tijdingen van aanbelang. — Alleen wordt van Batavia gemeld, dat de daar te huis behoorende Nederlandsche Bark *Sumatra*, die in het begin van Maart ll. naar Menado gestevend was, door het overlijden gedurende de reis van derzelver gezagvoerder en bij gemis van iemand die dezelve naar zijne bestemming of eenige andere haven voeren kon, op Gode genade had moeten voortdrijven en in dien toestand op 13° 44′ zuiderbreedte en 112° 40′ o. lengte was gevonden door het engelsche schip *Prince*, welks bevelvoerder, *George Coffen*, terstond de schipsgelegenheid tot het noodige voorzag en zijnen eersten stuurman aan boord van de *Sumatra* stelde, welk vaartuig daardoor met een deftigtal passagiers, den 21sten April behouden ter reede van Banjoewangie was aangekomen.

In het dezer dagen verschenen nommer van den *Militairen Spectator* vindt men eene ondernemning van een onzer verdienstelijke stadgenoten aangekondigd, die ongetwijfeld bijval zal vinden bij het Nederlandsche en wellig ook bij het buitenlandsche publiek. Wij gelooven het doel dezer ondernemning niet beter te kunnen doen kennen, dan deze aankondiging uit gemeld Tijdschrift over te nemen. Dezelve is als volgt:

» De kunstschilders en Koninklijke Militaire Akademie-leeraar, *C. Huijsmans*, door vele kunstliefhebbers en door zijne dankbare leerlingen uitgenoodigd, om zijnen cursus van het potloodteekenen uit te geven, heeft aan dit verzoek des te gereeder gehoor gegeven, daar de behoefte aan goede en bevattelijke voorbeelden voor het Landschap, door de ondervinding gestaafd was. Het prospectus met de lijsten van inteekening van dezen cursus, welke onder den titel van: *Het landschap. Eene volzeeks van oorspronkelijke voorbeelden en studiën voor het teekenen met potlood, vormende eenen leercursus in dit genre, zoo als hij gevolgd wordt op de Koninklijke Militaire Akademie*, zal verschijnen, worden dezer dagen het publiek aangeboden. Wij twijfelen geenszins, of deze onderneming

zal met ongemeenen ijver begunstigd worden, dewijl de proefplaten welke daarbij werden overgelegd, en die, even als de volgende, door den verdienstelijken schilder op steen gebragt met bijzondere zorg, door den even ijverigen als kundigen Dordtschen steendrukker, *H. J. Baeker*, uitgevoerd zijn, op eene sprekende wijze het genie doen kennen. De snelle vorderingen der kadets in het handteekenen, hebben daarenboven aan het hoofdbestuur der K. M. Akademie, de groote voordeelen dezer methode, die thans meer en meer veld begint te winnen, doen inzien. Ook Z. K. H. Prins *Frederik* der Nederlanden, daarvan overtuigd, heeft de verdiensten van den jeugdigen leeraar willen aanmoedigen, door op eene hoogstwelwillende en vleijende wijze de opdragt van dezen cursus aan te nemen. Wij hopen later gelegenheid te hebben, om op deze onderneming, zoo bijzonder geschikt om de handteekenkunde bij de officieren van het leger aan te moedigen, terug te komen.

Ter Antwerpsche beurs van gisteren (19 *September*) waren genoteerd: Belg. 101⅞; 3 pCt. 73¾; O. Met. 106⅞; Sp. Ardoin 17¾; Nap r. 93½; Rom. L. 101; Certif. te Antw. 100¼; Braz. 81½. — Wissel op Amst. en Rott. pap. ½ pCt. v.; kont. ⅝ pCt. v. Rott.

Het voornaamste uit de heden ontvangen duitsche berigten volgt hier, kortelijk bijeengetrokken:

Volgens den *Hamburger Correspondent* hebben er dezer dagen een paar arrestatien van aanzienlijke Pruissen, en wel eene te Potsdam en eene te Erfurt, plaats gehad, die, naar men dacht, het gevolg van staatsmisdrijven waren.

— Z. K. H. de hertog *Maximiliaan* van Beijeren is uit Karlsruhe den 15den dezer te Stuttgart aangekomen en is den volgenden dag naar München voortgereisd. — Men schrijft bepaaldelijk uit Karlsruhe, dat Zi. Keiz. H. de russische groptvorst-troonsopvolger aldaar geen bezoek zal afleggen en zijne reis naar Italie langs een anderen weg zal vervolgen. — Den 13den dezer is, in zijn 63ste levensjaar, te Hechingen overleden, Z. D. de vorst *Frederik Herman Otto*, souverein vorst van Hohenzollern-Hechingen.

— De in den omtrek van Weenen verzamelde troepen hebben den 9den dezer derzelver najaars-oefeningen met eene plegtige godsdienstoefening geopend, bij welke, behalve een aantal oostenrijksche en vreemde hoofdofficieren, ook prins *Christiaan* van Denemarken tegenwoordig was, die zich eenige dagen te Weenen ophield. — Het oostenrijksche leger heeft dezer dagen een groot verlies geleden, door het overlijden van den luitenant-veldmaarschalk *von Scholl*, een der eerste en bekwaamste keizerlijke ingenieurs, die onder anderen met het oppertoezigt over den vestingbouw te Verona, Brixen en Nauders is belast geweest.

— Uit Venetie schrijft men van den 4den, dat daar de toebereidselen voor de komst van HH. MM. den keizer en de keizerin van Oostenrijk, druk werden voortgezet. Tijdens het verblijf Hunner Majesteiten te Venetie, verwachtte men aldaar *Hunderte* [illegible] Men besluit hieruit, dat de aard zijner zending eerst eene reggespraak met de aanwijzing dezerzelver mogendheden noodzakelijk maakt; en men verzekert, dat dezelve voornamelijk betrekking zoude hebben op de egyptische aangelegenheid, en wel bijzonder op de middelen welke te bezigen zijn om *Mehemed* tot rust te dwingen. Hieromtrent zou namelijk tusschen de groote mogendheden een merkelijk verschil bestaan, hetwelk *Keschid* belast zou zijn uit den weg te ruimen; Engeland en Frankrijk zouden het verloop hunner eskadera genoegzaam achten om *Mehemed* in bedwang te houden; terwijl Rusland verklaarde, dat zoo de Pacha de dampzalige gedachte om zich onafhankelijk te doen verklaren niet opgaf, het zijn legerkorps, ingevolge het traktaat van Hunkiar-Iskelesi, geroepen zou achten om ten voordeele van de Porte met eene legermagt tusschenbeiden te moeten komen, iets waartegen de beide eerstgenoemde mogendheden zich ten stelligste verklaren.

— Te Weenen waren den 12den dezer genoteerd: 5 pCt. Met. 107 [illegible] pCt. Met. 100¾; 3 pCt. 80⅜; Bankact. 1445½.

Volgens de Londensche berigten tot den 17den dezer, waren bij het britsche ministerie van buitenlandsche zaken dien morgen wederom depeschen van de gezanten te 's Hage en te Brussel ontvangen.

— Men vernam nog niets van den terugkeer van vorst en vorstin *Leopold* naar Brussel. Den 16den vereenigden deze personaadjen H. M. de koningin *Victoria* en Hoogstderzelver moeder, de hertogin *van Kent*, vergezellen bij eene wapenschouwing over de troepen te Windsor zich bevindende troepen.

— Uit Lissabon heeft men te Londen berigten tot den 11den dezer ontvangen, waaruit blijkt dat de verkiezingen in de hoofdsteden nog niet geëindigd waren. — In verscheidene Lissabonsche dagbladen vond men de vraag aan de ministers gedaan: of de hertogin van *Braganza* den eed op de constitutie van 1838 had afgelegd, waarschijnlijk met het doel, om bij een ontkennend antwoord hierop, te eischen dat het pensioen hetwelk de hertogin uit de schatkist geniet, werd ingetrokken.

— De onbeschoftheid in de Vereenigde Staten tegen Frankrijk over de blokkade der Mexicaansche kusten, is steeds toenemende. Men sprak er van, dat vele kapers aldaar zouden worden uitgerust. De verkiezingen in de republiek vielen bij voortduring in eenen aan den tegenwoordigen president, *van Buren*, vijandigen geest uit.

Letterkundige en Wetenschappelijke Nieuwstijdingen.

Duitschland. — De hoogeschool van *Bonn*, die onlangs het verlies te betreuren had van den hoogleeraar in de philologie Hermann, heeft thans een nieuw verlies geleden door het overlijden aan eene beroerte van den hoogleeraar in de welsprekendheid en mede-directeur van het philologisch seminarie A. Näke. — Onder bescherming van de ministers von Rochow, von Kamptz en graaf von Arnim, is te *Berlijn* eene nieuwe wetenschappelijke vereeniging, onder de benaming van *Brandenburgsche Vereeniging*, opgerigt geworden. Het doel der vereeniging is de navorsching van de geschiedenis der mark *Brandenburg*, alsmede de opsporing en bewaring van oorkonden daarop betrekking hebbende. Dergelijke provinciaal-vereenigingen bestaan reeds in *Silezie*, in *Pommeren* en in het hertogdom *Saksen*. Door de hooge bescherming waarop het Brandenburgsche genootschap mag bogen, vleit men zich dat deszelfs werkkring zich ook verder dan het gewest zal uitstrekken. — Op den laatsten der vorige maand vierde de vereeniging van Natuurlijke Historie van het hertogdom *Baden*, te *Wiesbaden*, den jaardag harer stichting. Bij het te dier gelegenheid uitgebragt verslag van den president der vereeniging, den geheimraad Arnold, werd met lof gewag gemaakt van de deelneming des heeren Dr. Fritze, te *Batavia*, in den bloei des genootschaps, blijkbaar in de belangrijke zendingen van voorwerpen van natuurlijke historie door dien heer dit jaar ter verrijking van de verzameling des genootschaps gedaan. Ook de president Wirtz, te *Batavia*, had op nieuw van zijne belangstelling in het genootschap doen blijken.

Amerika. — In het begin van de maand Augustus is op eene reis van *Laguyara* naar *Philadelphia* overleden, de duitsche werktuigkundige L. Mahlen, die zich in der tijd door onderscheidene vernuftige uitvindingen van toon- en werktuigkundigen aard vermaard heeft gemaakt. Onder de door hem voortgebragte stukken munt uit het *Panharmonicon*, zijnde een orchest van twee en veertig automaten, die verscheidene ouvertures en groote symphonien uitvoeren, en wier levendig spel de bewondering van hoorder en aanschouwer wekt; opmerkelijk wordt onder anderen genoemd de snelle en vlugge vingerzetting der violisten en de bevallige wijs waarmede zij den strijkstok hanteren. Dit werktuig, hetwelk de uitvinder in 1807 te *Parijs* ten toon stelde, is thans het eigendom der handel-societeit te *Boston*, die het voor 100,000 dollars van Mälzel kocht. Een ander kunststuk zijner uitvinding is een automaat-trompetter, welke stukken uitvoert die tijdens de uitvinding op de trompet niet konden geblazen worden. Voorts heeft men van hem twee automaat-schaakspelers, op eene verschillende manier bewerkt, en een kunstig werktuig *metronome* geheeten. Mälzel was in 1776 te *Regensburg* geboren; hij vestigde zich vroegtijdig te *Weenen*, waar hij den titel van hofmechanicus verwierf, en begaf zich in 1826 naar *Amerika*. Hij laat een aanzienlijk vermogen na.

Frankrijk. — Bij den boekhandelaar J. Techener te *Parijs*, is dezer dagen in 9 deelen in 8vo. verschenen, de beraadslagende catalogus der Archieven van wijlen den baron de Joursanvault, bevattende eene verzameling van handschriften, chartres en oorspronkelijke documenten, ten getale van meer dan 30,000, betreffende de algemeene geschiedenis van *Frankrijk* en die dier gewesten, de geschiedenis van den adel en der heraldieke kunst, benevens een groot getal anglo-fransche charters, historische stukken betrekkelijk *België*, *Italie* en andere landen van *Europa*. Het getal stukken betreffende *België* moet zeer aanzienlijk zijn, wanneer men tot maatstaf neemt, dat er betreffende de stad *Doornik* alleen meer dan 4000 zijn, gaande over de jaren 1225 tot 1395. Deze aanzienlijke verzameling werd sedert het jaar 1789 door den eigenaar, een verdienstelijk generalogist uit *Bourgondië*, bijeengebragt, en bijzonder verrijkt in de dagen der revolutie met hetgeen de ijverige verzamelaar uit de verstrooid geraakte archieven van steden en kloosters kon bijeenbrengen. De leeftijd van den heer de Joursanvault was echter te kort om dezen papieren schat te rangschikken. Bij zijn dood lag alles is de grootste verwarring ondereen; eerst daarna zijn de stukken geclasseerd geworden. Men voedt den wensch, dat het gouvernement het geheel aankoope en er een afzonderlijk depôt van vorme, of deze verzameling bij het chartrekabinet van 's konings bibliotheek voege.

REGTSZAKEN.

(Vervolg en Slot van N°. 222.)

Mr. *A. de Pinto* ving aan met voor den ged. te verklaren, dat hij niet gekomen was, om over eene quaestie van competentie te pleiten. Indien hij geroepen was, om zijn gevoelen hieromtrent te zeggen, dan zou hij het er alleen voor houden, dat de partijen bij hunne overeenkomst geene provocatie van jurisdictie kunnen doen van eenen exceptionelen regter, en dat derhalve de regtbank, nadat het is uitgemaakt in het proces van *Marinoni*, dat het onderhavige geschil uit deszelfs aard civiel is, aanbevolen is zich in hetzelve te mengen; doch, met hiervan zij, de pleiter refereert zich dienaangaande geheel aan het oordeel der regtbank, eensdeels omdat hij er geen belang bij heeft om de competentie tegen te spreken, anderdeels om een bewijs te geven van de loyaliteit en goede trouw van den ged., die wel verlangt een einde aan zijn proces te maken, doch wien het volkomen onverschillig is, of hij door den civielen of door den commercielen regter beoordeeld worde.

Tot de zaak zelve overgaande, behandelde de pleiter de 3 volgende punten: 1°. De actie, zoo als die is ingesteld, kan den eischer in geen geval worden toegestaan, en er kan hier mobis quaestie zijn over het al of niet verschuldigd zijn van een dedit; 2°. het tusschen partijen be-

staan hebbende contract is met onderlinge toestemming vernietigd; 3°. al was het waar dat de ged. alleen hetzelve formeel verbroken had, ook dan nog zou deze verbreking volkomen geregtvaardigd zijn door de onmogelijkheid, waarin de ged. iederen avond gebragt werd, om zijne rollen naar behooren en in rust te vervullen.

I. *Non tibi haec actio competit contra me.* Het dedit is alleen verschuldigd door diegene der partijen, die *van hare zijde en willekeurig* het contract zou hebben verbroken. Te zeggen toch, dat het niets ter zake doet, al heeft de eischer in de resiliatie toegestemd, is niets meer dan eene aardigheid, en dit kan nooit de bedoeling geweest zijn; *celle des parties qui voudrait* is niet die welke het eerste het denkbeeld der vernietiging oppert, maar wel die welke alleen en eigendunkelijk werkelijk het contract *verbreekt.* De eischer nu grondt zijne actie alleen op de sommatie van 6. September. Maar die sommatie had een geheel ander doel; men redeneerde in dezelve uit het beginsel, dat het contract reeds lang niet meer bestond, en men sommeerde de afgifte van een bewijs daarvan, dat de ged. noodig had, om zich elders te engageren; die aanzegging was niets dan een natuurlijk gevolg hiervan, dezelve was geheel accessoir. Omdat er geen contract meer bestond, daarom liet de ged. aanzeggen, dat hij niet meer spelen zou; maar door die aanzegging verbrak hij niet het contract. Het eenige punt van verschil was voor alsnog: is het contract *mutuo consensa* verbroken? Zoo neen, dan kan de ged. wel geconstringeerd worden om te blijven voortspelen, maar niet om een dedit te betalen.

II. Er is op Zaturdag, 1. Septemper ll. van het tooneel door den régisseur *Rosier Faassen*, aan het publiek geannonceerd, dat de ged. na dien avond niet meer ten tooneele zou verschijnen. Die régisseur nu is de man van de directie, de directie zelve; de man die, met den directeur, de tooneel-administratie uitmaakt, zoo als de Prospectus voor het looperide tooneeljaar, door den eischer rondgezonden, aanduidt. De directeur is het hoofd van het bestuur; de regisseurs zijn zijne ministers: *Régisseur*, zegt de Dictionnaire de l'Académie, *celui qui régit par commission, et à la charge de rendre compte.* Al had dan ook de mandataris van den eischer buiten zijne toestemming, buiten zijn weten, in de resiliatie toegestemd, ook dan nog was deze regtens verbonden door de daden van zijnen mandataris; en heeft deze laatste zijne zaken slecht waargenomen, dan spreke de directeur zijnen mandataris, en niet den ged., aan: *non contra me haec competit actio.*

Maar bovendien, de eischer is er bij tegenwoordig geweest, toen aan den regisseur gezegd werd, wat hij aan het publiek moest annonceren. Waarom heeft hij dan niet het doen van zulk eene aunonce verboden? waarom heeft hij voor het minste dezelve niet dadelijk laten desavoueren? Door dit alles niet te doen, heeft hij immers er toe medegewerkt, om den gedaagde te brengen in eenen toestand, dat hij niet meer *kon* spelen. Want dezen later te doen sommeren, om te komen spelen, beteekende hetzelfde, als hem te doen sommeren om ten tooneele te verschijnen, ten einde zich helder te laten uitfluiten en bespotten. Na dit alles kan men ook niet zeggen: gij hebt mijne toestemming door geweld geëxtorqueerd; en zou men in allen gevalle dit geweld moeten bewijzen.

Er is dus zeker stilzwijgende toestemming; maar er is ook uitdrukkelijke toestemming; daargelaten nog dat alle annonces aan het publiek geschieden namens de directie, en dus met hare toestemming, en dat toch wel *l'homme qui régit* geene bevelen te ontvangen zal hebben van *de artistes sur lesquels il régit.* Het is dus niet te denken dat de mandataris, zonder zijnen directeur te raadplegen, onder zijne eigene verantwoordelijkheid, eene daad van zoo veel gewigt zal doen. De régisseur heeft dan ook bij de geabonneerden rondgezonden eene circulaire, waarin geïnterpreteerd wordt zekere uitdrukking der bewuste annonce. Maar als *Raguenot* geannonceerd heeft, hoe kan dan *Faassen* interpreteren wat *Raguenot* gezegd heeft? Die circulaire spreekt dan ook niet van eene *annonce faite au nom* of *par ordre de Mr. Raguenot*, maar van eene *annonce que j'ai faite concernant Mr. Raguenot.*

Ten slotte, de ged. neemt aan, door getuigen des noods te bewijzen: 1°. dat, tijdens zijn laatste verblijf te Parijs, de directie pogingen heeft in het werk gesteld, om hem te bewegen van niet herwaarts terug te keeren; 2°. dat de eischer, op Zaturdag 1 Sept. ll., *uitdrukkelijk en letterlijk* in de resiliatie heeft toegestemd.

III. Gesteld de ged. had van zijne zijde en alleen het contract verbroken, dan bestond daarvoor voor hem eene dubbele *vis major.* Want 1°. leed de ged. aan eene ziekte, die hoogstnadeelig werkt op de zang-organen, en waarvoor hij in ons nat en vaterachtig klimaat niet bestand is. Deze verhinderde hem om zijne rollen naar behooren te vervullen. Tot bewijs daarvan wordt overgelegd een certificaat van den med. doctor *van de Watering.* 2°. De engagementen tusschen een directeur en zijne acteurs zijn altijd onderworpen aan de hoogere controle van het publiek. Als het publiek een acteur niet dulden wil, dan kan deze niet spelen. En nu is het zeker, dat de ged. hier niet beviel, niet omdat het hem ontbreekt aan bekwaamheden daartoe, maar zijn ziekelijke toestand en zijn voorganger *Albert*, dien men hier nog niet schijnt te kunnen vergeten, en die ons publiek bedorven heeft, zijn daarvan de eenige oorzaken. Maar wat erger is dan dat alles, en wat de ged. kon noch mogt verduren, is een hatelijke en wulle kabaal die tegen hem bestendig, en die hem overal vervolgde, die hem niet deed het eenigen avond op het tooneel te verschijnen, zonder daar door sussen, fluiten (want ofschoon de sifflements bij ons verboden zijn, floit men toch) en andere honende teekenen van afkeuring, ontvangen te worden. En moest nu de man dat alles blijven verdragen, op straffe van 12,000 fr. voor dedit aan zijn directeur te betalen!

Wel is waar, zulke mishandelingen en kwaadwillige baldadigheid had bij alleen te danken aan enkele heethoofdige, omgekochte cabaleurs, die wel den mond vol hebben van den eerbied door een acteur aan het publiek verschuldigd, maar die niet weten welken eerbied het publiek verschuldigd is aan de beoefenaars eener schoone kunst, aan lieden, die aanspraak hebben op onze achting; maar het was daarom niet minder eene *vis major*, die hem, onafhankelijk van zijnen wil, in de onmogelijkheid bragt om te spelen, en derhalve om zijne engagementen te blijven vervullen.

De verdere behandeling van deze zaak is hierop tot den volgenden Dingsdag uitgesteld. [Zie onder *Breda.*]

175ste Koninklijke Nederlandsche Loterij.

3de Klasse.

3de Trekking. No. 17619 een prijs van 1000 gl.
4de ——— No. 15021, 15139, 11705, 8607 en 9505 ieder een prijs van 1000 gld.
5de ——— No. 24551 een prijs van *f* 1500, No. 5691 een prijs van *f* 2500 en 15750 een prijs van *f* 1000.
6de ——— No. 1567 een prijs van *f* 1000, No. 6068 een prem. van *f* 2500.

*** Getrouwd:

J. W. Baron VAN ECK,
en
Jonkvrouwe F. HOJEL.

Tilburg, den 15den September 1838.

*** Getrouwd:

E. H. A. KERSTENS,
en
J. J. VAN HALL.

Eenige Kennisgeving.

Bergen-op-Zoom, 19. September 1838.

Mr. DE ROY, Notaris te *Breda*, zal, ten verzoeke de beneficiaire Erfgenamen van nu wijlen A. VAN DER PLUIJM en P. VAN SCHENDEL, in leven Schipper, Echtelieden, gewoond hebbende en overleden te *Breda*, aan den Scheepstimmermans-Werf aldaar, op Dingsdag den 2. October 1838, des voormiddags ten 10 ure, overgaan tot den Publieken Verkoop van:

Een SCHIP, zijnde een Spriettuig of Damlooper, genaamd de *Jonge Reinier*, groot 45 ton, met staand en loopend Want, Zeilen, Ankers, enz., met één woord, geheel betuigd.

Ter plaatse voornoemd voor een ieder op de gewone uren te zien.

*** Bij den *Akademiedrukker* J. OOMKENS, te *Groningen*, is gedrukt en alom te bekomen:

Prof. H. MUNTINGHE, Brevis expositio Critices *VETERIS FOEDERIS*, ediderunt B. NIEUWOLD et C. H. van HERWERDEN . . . . . à *f* 2-00.

Prof. B. H. LULOFS, Schets van een *Overzigt* der *DUITSCHE TAAL* of der *GERMAANSCHE TAALTAKKEN*, derzelver oorsprong en tegenwoordige verdeeling in het *hoog-duitsch*, *Nederlandsch*, *Deensch*, *Zweedsch*, *Engelsch*, en andere verwante talen en tongvallen . . . . . à *f* 1-80.

——— *Nederlandsche REDEKUNST*, of Grondbeginselen van *Stijl* en *Welsprekendheid* voor Nederlanders, 2de druk . . . . . à *f* 1-40.

——— *Akademische Voorlezingen* over de *WELSPREKENDHEID* . . . . . à *f* 2-40.

——— *Nederlandsche SPRAAKKUNST*, *STIJL* en *LETTERKENNIS*, als voorbereiding voor de *Redekunst* en *Welsprekendheid*, 2de druk . . . . . à *f* 3-60.

——— Kort *Overzigt* van de *GESCHIEDENIS* der *NEDERLANDEN*, van den vroegsten tot den tegenwoordigen tijd, 2 deelen . . . . . à *f* 6-60.

——— Vertaling van BLAIR, *Lessen* over de *REDEKUNST* en *FRAAIJE LETTEREN*, of Voorschriften over *Taal*, *Stijl*, *Welsprekendheid* en *Dichtkunst*, in 3 Dl. à *f* 15,00.

Prof. H. NIENHUIS, Handleiding bij de *Akademische Voorlezingen* over het *HEDENDAAGSCH* en *ALGEMEEN LIJK REGT*, 2 Deelen . . . . . à *f* 3-30.

Prof. G. DE WAL, Inleiding tot het *Europesche VOLKENREGT*, uitgegeven door *Prof.* C. STAR NUMAN. à *f* 2-80.

Prof. H. C. VAN HALL, De *Volmaaktheden* van den *SCHEPPER* in zijne schepselen beschouwd, ter verheerlijking van *GOD* en ter bevordering van *Nuttige Natuurkennis*, ten vervolge op *Prof.* J. A. UILKENS, *Redevoeringen*, 4de D. 2de St. . . . . à *f* 2-80.

——— *ELEMENTA BOTANICIS* . . . à *f* 2-25.

——— Eerste *Beginselen* der *PLANTENKUNDE* à *f* 1-25.

Prof. A. A. SEBASTIAN, *PHYSIOLOGIA [illegible] LIS* . . . . . à *f* 3-00.

——— *PHYSIOLOGIA SPECIALIS* . . . à *f* 3-25.

Prof. P. HOFSTEDE DE GROOT, *Institutiones Historiae Ecclesiae CRISTIANAE*. . . . . à *f* 1-80.

Prof. G. J. MEIJER, Het *LEVEN* van *JEZUS*, een Nederlandsch Handschrift uit de 13de eeuw . . . à *f* 4-80.

——— Nalezing op dito . . . . . à *f* 1-50.

——— Oude Nederlandsche *SPREUKEN* en *SPREEKWOORDEN*, met taalkundige aanteekeningen . . à *f* 1-50.

Dr. S. K. THODEN VAN VELZEN, Commentatio Theologica de *HOMINIS CUM DEO SIMILITUDINE*, 2 Tom. . . . . à *f* 3-50.

Te Breda, bij BROESE en COMP. Boekdrukkers en Boekverkoopers.